

Conceptwetsvoorstel transparantie maatschappelijke organisaties: stichtingen en verenigingen moeten giften en financiële gegevens gaan publiceren

Op 21 december 2018 heeft de minister voor Rechtsbescherming het conceptwetsvoorstel gepubliceerd van de Wet transparantie maatschappelijke organisaties. Het voorstel ziet enerzijds op het inzichtelijk maken van geldstromen naar maatschappelijke organisaties door het publiceren van de gegevens van donateurs die € 15.000 of meer per jaar schenken en anderzijds op de verplichting voor stichtingen om bepaalde financiële informatie openbaar te maken.

Doel van het wetsvoorstel

Volgens de toelichting op het voorstel wenst het kabinet hiermee de transparantie van geldstromen naar maatschappelijke organisaties te vergroten. Daarmee zou voorkomen moeten worden dat financiering van maatschappelijke organisaties gepaard gaat met onwenselijke beïnvloeding en misbruik van democratische vrijheden. Ook moet een halt worden toegeroepen aan het misbruik van financieel-economische aard via dergelijke organisaties. Het niet nakomen van de verplichtingen wordt bestraft.

Het voorstel is zeer ruim geformuleerd en raakt potentieel vele stichtingen en verenigingen, bijvoorbeeld goeddoelinstellingen (ANBI's), sportverenigingen, kerken en mogelijk ook stichtingen administratiekantoren (STAK's). Voor bestuurders van stichtingen en verenigingen is dit voorstel dan ook zeer relevant.

Voorgestelde maatregelen

Het voorstel richt zich tot maatschappelijke organisaties in de vorm van stichtingen, verenigingen, kerkgenootschappen en daarmee vergelijkbare buitenlandse rechtsvormen die duurzaam in Nederland actief zijn. In beginsel vallen alle stichtingen en verenigingen onder het begrip 'maatschappelijke organisaties'. Dat geldt ook voor kerkgenootschappen dan wel organisaties van kerkgenootschappen en met de hiervoor genoemde organisatievormen van vergelijkbare buitenlandse entiteiten die duurzaam in Nederland activiteiten uitoefenen.

Deze maatschappelijke organisaties dienen iedere donatie met een waarde van ten minste € 15.000 die de organisatie in een boekjaar heeft ontvangen openbaar te maken. De organisatie moet bij de publicatie onder andere de hoogte van de donatie bekendmaken, de datum waarop deze is ontvangen en de naam en woonplaats van de donateur. Ieder van de bestuurders van de maatschappelijke organisatie, alsmede leden van een toezichthoudend orgaan voor zover dit is ingesteld zullen de donatieoverzichten moeten ondertekenen.

Het voorstel beoogt daarnaast stichtingen te verplichten de balans en de staat van baten en lasten openbaar te maken. Dit geldt voor alle stichtingen die niet reeds verplicht zijn jaarstukken te publiceren. Tot op heden waren stichtingen al verplicht de balans en de staat van baten en lasten op te maken. De openbaarmaking daarvan in het Handelsregister als vereiste is nieuw. Merkwaardig is dat deze openbaarmakingsverplichting in het Handelsregister niet geldt voor een vereniging, kerkgenootschap of een buitenlandse met een stichting, kerkgenootschap of vereniging vergelijkbare entiteit.

Uitzonderingen

Het voorstel biedt ruimte om bij algemene maatregel van bestuur maatschappelijke organisaties vrij te stellen van de verplichting tot het openbaar maken van het donatieoverzicht of de balans en de staat van baten en lasten. Hierbij kan gedacht worden aan organisaties die reeds verantwoording afleggen of die reeds onder een vorm van extern toezicht vallen. Voor welke organisaties de uitzondering precies zal gelden is echter nog onduidelijk. De wetgever kondigt in de toelichting aan daartoe nog met objectieve criteria te zullen komen.

Mogelijke gevolgen en onduidelijkheden

De eerste voorgestelde maatregel heeft tot gevolg dat het anoniem doneren van een bedrag van € 15.000 of meer in één boekjaar aan een maatschappelijke organisatie niet langer mogelijk zal zijn. De privacy van de donateur wordt daarnaast ingeperkt door de openbaarmaking van persoonsgegevens en het gedoneerde bedrag. De onderbouwing van de legitimiteit van deze inperking van het recht op privacy overtuigt niet. Het zou bijvoorbeeld voldoende kunnen zijn als alleen bepaalde instellingen (bijvoorbeeld het Openbaar Ministerie, de Belastingdienst, banken en het notariaat) inzage hebben in de donaties. Niet valt in te zien waarom het publiek kennis moet kunnen nemen van individuele – substantiële – donaties aan maatschappelijke organisaties.

Een mogelijk gevolg van de voorgestelde drempel van € 15.000 is dat donaties van een dergelijke omvang zullen afnemen. Het is onduidelijk welke invloed deze wetgeving heeft op periodieke giften of donaties die gedurende een langere periode hebben plaatsgevonden.

De verplichte openbaarmaking van financiële stukken raakt in beginsel alle stichtingen die niet reeds verplicht zijn stukken openbaar te maken. Of ‘beheerstichtingen’ (bijvoorbeeld stichtingen die als beherend vennoot van een cv dan wel als beheerder/bewaarder van een fonds voor gemene rekening optreden) of een stichting administratiekantoor door het wetsvoorstel worden geraakt, is nog onduidelijk. Het lijkt onlogisch dit soort stichtingen onder de wetgeving te laten vallen, omdat deze in de regel geen ‘maatschappelijk’ doel hebben.

Uit het conceptwetsvoorstel komt tevens niet duidelijk naar voren of bijvoorbeeld ANBI's in aanmerking kunnen komen voor eventuele vrijstellingen van het openbaar maken van de balans en de staat van baten en lasten. Dit omdat zij reeds op andere gronden verplicht zijn tot openbaarmaking van deze stukken op hun website.

Verder zal het niet voldoen aan het tijdig openbaar maken van het donatieoverzicht of de balans en de staat van baten en lasten kunnen leiden tot bestuurdersaansprakelijkheid op grond van onbehoorlijk bestuur. Daarnaast kan niet-tijdige openbaarmaking een economisch delict in de zin van de Wet op de economische delicten tot gevolg hebben, met als mogelijke sancties een hechtenis van ten hoogste zes maanden, een taakstraf of een geldboete. Hoe het Openbaar Ministerie hier in de praktijk mee om zal gaan is op dit moment nog niet duidelijk.

Voortgang

De consultatie van het voorstel sluit op 22 februari 2019. Het kabinet heeft nog geen uitspraken gedaan over de beoogde datum van inwerkingtreding van de wet. Het voorstel vermeldt wel dat donaties die voor de inwerkingtreding van de wet zijn gedaan niet onder de reikwijdte daarvan zullen vallen. Tevens vermeldt het voorstel dat de verplichting tot openbaarmaking door stichtingen geldt voor de balans en de staat van baten en lasten van boekjaren die zijn aangevangen op of na de eerste dag van de zesde maand voor de datum van inwerkingtreding van de wet.

Meijburg Legal zal de ontwikkelingen van dit voorstel nauwgezet volgen en u daarover informeren. Bij vragen over mogelijke gevolgen voor u als donateur of voor uw organisatie kunnen wij u uiteraard helpen.

Meijburg & Co
januari 2019

De in dit memorandum opgenomen informatie is van algemene aard en heeft geen betrekking op de specifieke omstandigheden van een bepaald individu of een bepaalde entiteit. Hoewel bij de totstandkoming van dit memorandum de grootst mogelijke zorgvuldigheid is betracht, kunnen wij niet garanderen dat de daarin opgenomen informatie op de datum van ontvangst juist en volledig is of dat in de toekomst zal blijven. Op grond van deze informatie dient geen actie ondernomen te worden zonder adequate professionele advisering na een grondig onderzoek van de specifiek van toepassing zijnde situatie.